

Sygn. akt IV CK 564/03

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lipca 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Filomena Barczewska (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Iwona Koper (sprawozdawca)

Protokolant Hanna Kamińska

w sprawie z powództwa Samodzielnego Publicznego Zespołu Pulmonologii
i Onkologii w O.

przeciwko Skarbowi Państwa – Wojewodzie [...]

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 8 lipca 2004 r.,

kasacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w B.

z dnia 17 lipca 2003 r.,

**oddala kasację i zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę
1200 (jeden tysiąc dwieście) zł tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Powód – Samodzielny Publiczny Zespół Pulmunologii i Onkologii w O. domagał się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody [...] kwoty 39.804,40 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 3 października 2002 r., stanowiącej jego roszczenie regresowe za spłacone należności z tytułu pełnienia dyżurów lekarskich w godzinach nadliczbowych, za okres gdy szpital był jednostką budżetową Skarbu Państwa.

Pozwany wnosząc o oddalenie powództwa zarzucił, że odpowiedzialności za zobowiązania jednostek służby zdrowia wobec pracowników przejętych w trybie art. 23¹ k.p., powstałe przed przekształceniem tych jednostek w samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, ponosi nowy pracodawca, a nadto że powód uzyskał na podstawie zawartej między stronami ugody dodatkowe środki finansowe, które w pełni zaspakajają wszelkie roszczenia finansowe powstałe do końca 1998 r.

Wyrokiem z dnia 18 kwietnia 2003 r. Sąd Okręgowy w O. uwzględnił w całości powództwo, przyjmując za jego podstawę następujący stan faktyczny.

Z dniem 1 stycznia 1998 r. Specjalistyczny Zespół Gruźlicy, Chorób Płuc i Onkologii został przekształcony, na podstawie ustawy z dnia 13 października 1998 r. – przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872) w Samodzielny Publiczny Zespół Pulmunologii i Onkologii i uzyskał z dniem wpisu do rejestru publicznych zakładów opieki zdrowotnej osobowość prawną. Powód, który przejął zobowiązania jednostek służby zdrowia Skarbu Państwa w stosunku do przejętych pracowników, powstałe przed jego przekształceniem, zawarł z tymi pracownikami ugody sądowe i na ich podstawie wypłacił im w sierpniu 2002 r. drugą ratę wynagrodzenia za godziny nadliczbowe z tytułu dyżurów pełnionych w okresie od 1 czerwca 1996 r. do 31 lipca 1998 r., w łącznej kwocie 26.894,80 zł. W dniu 6 września 2000 r. strony zawarły ugodę, w której Skarb Państwa zobowiązał się do niezwłocznej zapłaty powodowi kwoty

1.437.518,02 zł na zaspokojenie wszelkich roszczeń z tytułu udzielania świadczeń zdrowotnych do końca 1998 r.

W dokonanej ocenie prawnej powyższych ustaleń Sąd Okręgowy przyjął, że dopuszczalne jest dochodzenia przez powoda zgłoszonego roszczenia przeciwko Skarbowi Państwa na podstawie art. 518 § 1 pkt 1 k.c. Powód nie był bowiem dłużnikiem lekarzy, a jedynie działał w ramach obowiązku nałożonego nań przez przepisy prawa pracy, których celem była ochrona pracowników przed negatywnymi konsekwencjami przekształceń po stronie pracodawcy. To oznaczało, że niezmienione pozostały zasady następstwa prawnego w sferze stosunków cywilnoprawnych pomiędzy Samodzielnym Publicznym ZOZ a Skarbem Państwa, w oparciu o które powód nie mógł się umówić z pozwanym w ugodzie, że zwalnia go z długu. Zawarcie ugody nie stanowiło oświadczenia woli o przejęciu długu przez powoda, a jedynie oświadczenie wiedzy o istniejących zobowiązaniach Skarbu Państwa z okresu, gdy prowadził on szpital w formie jednostki budżetowej. Sąd Okręgowy oddalił zarzuty pozwanego skierowane przeciwko wysokości kwot wynagrodzenia objętych ugodami zawartymi z pracownikami wskazując, że Skarb Państwa występował w procesach zakończonych tymi ugodami w charakterze interwenienta ubocznego i wówczas ich wysokości nie kwestionował, a czyni to dopiero obecnie gdy ugody zostały już wykonane.

W apelacji od powyższego wyroku pozwany podnosił zarzuty:

- naruszenia art. 40 § 1 k.c. i art. 518 § 1 pkt 1 k.c. przez przyjęcie, że SPZZ, który pokrył zobowiązania z tytułu roszczeń pracowniczych wynikających z jego działalności prowadzonej w formie jednostki Skarbu Państwa, za które w okresie jego istnienia odpowiedzialny był Skarb Państwa, może dochodzić od Skarbu Państwa roszczenia zwrotnego;
- naruszenia art. 190 ust. 3 Konstytucji RP i art. 71 ustawy z 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym przez przyjęcie, że przepis § 12 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych obowiązków i uprawnień pracowników zatrudnionych w służbie zdrowia (Dz. U. Nr 51, poz. 326, ze zm.) nie znajduje zastosowania do roszczeń lekarzy z tytułu wynagrodzenia za dyżury lekarskiego pełnione w okresie od czerwca 1996 r. do

maja 1999 r. mimo, że przepis ten, wobec stwierdzenia jego niezgodności z Konstytucją, przestał obowiązywać z dniem 20 maja 1999 r.

Sąd Apelacyjny w B. nie podzielił tych zarzutów i zaskarżonym obecnie wyrokiem z dnia 17 lipca 2003 r oddalił apelację pozwanego.

Z punktu widzenia podstaw, na których oparta została wniesiona od tego wyroku kasacja pozwanego, istotne są przyczyny uznania za bezzasadny, ponowionego w niej, pierwszego z zarzutów apelacji. W tym zakresie Sąd Apelacyjny wypowiedział pogląd, że przewidziana w art. 80 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. odpowiedzialność Skarbu Państwa stanowi samodzielną podstawę odpowiedzialności za konkretne zobowiązania Skarbu Państwa powstałe do 31 grudnia 1998 r., będące zobowiązaniami finansowymi państwowych jednostek budżetowych, przejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Samodzielna odpowiedzialność Skarbu Państwa w oparciu tę podstawę „nie kłóci się” z odpowiedzialnością nowego pracodawcy w oparciu o art. 23¹ § 2 k.p. Z istoty zapisu art. 23¹ § 2 k.p. wynika, że pracownicy mogli wystąpić ze swoim roszczeniem zarówno w oparciu o przepisy k.p., jak i w oparciu o przepisy ustawy z dnia 13 października 1998 r. przeciwko Skarbowi Państwa (solidarność nieprawidłowa). Zakład pracy był zobowiązany do zapłaty należnego pracownikom wynagrodzenia za dyżury w godzinach nadliczbowych i to jego zobowiązanie wynikało wprost z ustawy, chociaż de facto nie było ono jego własnym zobowiązaniem, gdy dotyczyło okresu poprzedzającego jego powstanie, a o jego przejęciu zdecydował kodeks pracy. Materialnie zatem dług był przynależny do zlikwidowanej jednostki budżetowej, finansowanej w oparciu o odrębne przepisy. Zasadnie więc – jak ocenił Sąd Apelacyjny – Sąd pierwszej instancji przyjął, że powód, który zapłacił dług pozwanego, nie będący jego własnym długiem, nabył roszczenie regresowe na podstawie art. 518 § 1 pkt 1 k.c.

Kasacja pozwanego podnosi zarzuty:

- naruszenia przepisów art. 518 § 1 pkt 1 k.c. w zw. z art. 40 § 1 k.c. poprzez błędne zastosowanie i art. 23¹ § 2 k.p. w zw. z art. 40 k.c. przez jego niezastosowanie tj. przyjęcie, iż w przypadku przejęcia pracowników zlikwidowanej jednostki budżetowej spłata zobowiązań wobec tych pracowników

stanowi spłatę cudzego długu i w konsekwencji obciąża Skarb Państwa, a w szczególności co do uznania, iż Skarb Państwa jest osobą trzecią w rozumieniu przepisu art. 518 § 1 pkt 1 k.c., która spłacając wierzyciela nabyła do wysokości zapłaty spłaconą wierzytelność;

- naruszenia art. 80 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. – przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną przez przyjęcie, że strona skarżąca ponosi pełną odpowiedzialność za zobowiązania zakładów opieki zdrowotnej ze stosunku pracy powstałe do 31 grudnia 1998 r. na mocy tego przepisu.

W uzasadnieniu zarzutów podnosił, że o ile można zaakceptować linię orzecznictwa Sądu Najwyższego, zgodnie z którą Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za zobowiązania deliktowe zakładów opieki zdrowotnej przed ich przekształceniem w jednostki samodzielne, to budzi poważną wątpliwość istnienie takiej odpowiedzialności w przypadku zobowiązań wynikających ze stosunku pracy pracowników przejętych w trybie art. 23¹ k.p. Zdaniem pozwanego, konsekwencją zastosowania normy art. 23¹ § 2 k.p. jest przejęcie długu nie tylko w sposób formalny, ale także materialny. Przemawia za tym zastosowanie przez ustawodawcę formuły solidarnej odpowiedzialności starego i nowego pracodawcy. Solidarna odpowiedzialność pracodawców, z których każdy spłaca własny dług oraz użyty zwrot, iż nowy pracodawca staje się stroną w dotychczasowych stosunkach pracy, poddaje w wątpliwość konstrukcję uznania nowego pracodawcy za osobę trzecią w rozumieniu art. 518 § 1 k.c. Przepis ten ma na celu szczególne zabezpieczenie osoby spłacającej cudzy dług, za który jest odpowiedzialna osobiście, jeżeli łączy ją z wierzycielem umowa, bądź jej wstąpienie w prawa dłużnika następuje z ustawy. W takiej sytuacji osoba, która spłaca wierzyciela zajmuje automatycznie jego miejsce.

We wnioskach kasacyjnych skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sadu Okręgowego i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za wszystkie instancje.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stanowiące istotę sporu, powstałego na tle zarzutów rozpoznawanej kasacji, zagadnienie czy samodzielnemu publicznemu zakładowi opieki zdrowotnej powstałemu z przekształcenia publicznego zakładu opieki zdrowotnej prowadzonego w formie jednostki budżetowej Skarbu Państwa, który spełnił świadczenie z tytułu wynagrodzenia pracownika za okres jego pracy w tym zakładzie przed przekształceniem, przysługuje roszczenie do Skarbu Państwa o zwrot spełnionego świadczenia było już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym w szczególności, w uchwale z dnia 8 października 2003 r., III CZP 64/03 (OSNC 2004, nr 7-8, poz. 108). W uchwale tej, podjętej w sprawie toczącej się między tymi samymi stronami, Sąd Najwyższy udzielił pozytywnej odpowiedzi na przedstawione zagadnienie, przedstawiając wszechstronne i wyczerpujące uzasadnienie wyrażonego w niej poglądu, w którym rozstrzygnął także kwestie objęte zarzutami kasacji pozwanego. Stwierdził, że przepis art. 80 ustawy z dnia 13 października 1998 r. wyraża ogólną zasadę odpowiedzialności Skarbu Państwa za wszelkie zobowiązania wynikające z działalności państwowych jednostek budżetowych i zakładów budżetowych przejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, powstałe do dnia 31 grudnia 1998 r., w tym także za zobowiązania tych jednostek, które przed ich przejęciem uległy przekształceniu. Przepis ten ma zastosowanie do wynikających ze stosunku pracy zobowiązań publicznych zakładów opieki zdrowotnej, prowadzonych w formie jednostki budżetowej, powstałych przed ich przekształceniem w samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, także wówczas, gdy przekształcenie to nastąpiło przed dniem 1 stycznia 1999 r. Wskazał, że za zobowiązania te ponosi odpowiedzialność zarówno Skarb Państwa jak i samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej jako pracodawca. Wzajemną relację między tymi dwoma podmiotami określił jako opartą na konstrukcji odpowiedzialności in solidum. Podkreślił, iż celem unormowania zawartego w art. 23¹ k.p., było zapewnienie ochrony interesom pracowniczym i wzgląd na to oraz przyjęta w prawie pracy konstrukcja zakładu pracy zdecydowały o obciążeniu samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej obowiązkiem spełnienia świadczenia, który w odmiennym razie – zgodnie z zasadą braku sukcesji zobowiązań – obciążałaby Skarb Państwa. Powyższe wywody

doprowadziły Sąd Najwyższy do wniosku, że dług który jest w istocie długiem Skarbu Państwa słuca, wykonując równocześnie własne zobowiązanie, samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej, to zaś upoważnia do zastosowanie do opisanej sytuacji konstrukcji długu formalnie własnego, ale materialnie cudzego. Jej zastosowanie pozwala z kolei na przyjęcie, że samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej, spełniając świadczenie z tytułu wynagrodzenia pracownika słuca cudzy dług w rozumieniu art. 518 § 1 pkt 1, będąc w znaczeniu w nim użytym osobą trzecią. Powyższy wywód doprowadził Sąd Najwyższy do konkluzji, że przepis art. 518 § 1 pkt 1 k.c. może stanowić podstawę roszczenia samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej do Skarbu Państwa o zwrot spełnionego świadczenia.

Sąd Najwyższy w obecnym składzie w pełni podziela stanowisko uchwały z dnia 8 października 2003 r., zarówno odnośnie do jej tezy jak i motywacji wyrażonego w niej poglądu. Powołana w niej argumentacja prawna – przytoczona in ekstenso za uzasadnieniem uchwały – przesądza o uznaniu, że wniesiona kasacja nie ma usprawiedliwionych podstaw, co prowadzi do jej oddalenia, stosownie do art. 393¹² k.p.c. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 393¹⁹ k.p.c.